

LA CASA DE CONVALESCÈNCIA DE L'HOSPITAL DE TARRAGONA

Josep Adserà i Martorell

Des de molt antic molts hospitals tenien l'Obra de la Convalescència.

Com a conseqüència de la teoria humoral hipocràtica se seguien tractaments depauperants per a curar les malalties, sobretot les que es denominaven pútrides, avui diríem infeccioses. S'aplicaven sudorípets, sangries, vomitius, enemes càustics, tot com a mesura per poder eliminar del cos els elements "pútrics" que hi circulaven. És lògic, doncs, que davant de tractaments semblants els malalts moltes vegades sortien de l'hospital en un estat pitjor que quan havien entrat.

Abans d'incorporar-se plenament a les tasques que la societat demanava, aquests malalts necessitaven un temps de convalescència, de repòs i bons aliments per tal de recuperar les forces perdudes i així poder afrontar millor les noves exigències.

Aquesta Obra de Convalescència unes vegades estava en el propi edifici de l'Hospital i altres en un lloc pròxim. Tal és el cas de Barcelona. Una gran i esplèndida construcció del segle XVII del carrer del Carme, avui Biblioteca Central de Catalunya. Fou acabada gràcies al llegat de Pau Ferran l'any 1680. El pati central el presideix una escultura de sant Pau, patró del benefactor de l'obra. L'artista fou Lluís Bonifàs (1678).

Tarragona també va tenir la seva casa de convalescència, però més modesta. Disfrutava de pocs recursos i moltes dificultats fiscals pròpies de l'ambient desamortitzador de finals de segle XVIII. Tot va contribuir a retardar l'aplicació d'un llegat que un testador havia destinat a aquesta obra.

Consta que anteriorment, al segle XVII, ja hi havia una fundació destinada a atendre els malalts que sortien de l'Hospital. Era l'almoïna instituída pel notari Bernat Sendra el 13 de novembre de 1613.

No hem trobat cap altra referència fins el 18 de novembre de 1805 amb l'Es-critura de la Fundació d'una Convalescència de l'Hospital de Sant Pau i Santa Tecla.

En referim una breu història: El Regidor de la Ciutat el 30 de maig de 1778 fa testament, pel qual destina els seus béns temporals "per millor alcanzar los es-pirituals". A tal fi nomena uns marmessors per tal que actuïn en plena llibertat.

Més endavant, el 1803, dits marmessors, entre els quals hi havia el canonge Zaragozano, vicari general de l'Arquebisbat, i, al mateix temps, un dels adminis-tradors de l'Hospital, van creure que eren molt els diners de l'herència per desti-

nar-los solament a aniversaris i misses. Van pensar fer una Fundació de Convalescència per als malalts que sortien de l'Hospital. Però com que això representava realitzar una commutació d'una part de la voluntat del testador, era necessari el corresponent permís del Vaticà. Així ho van fer. El Papa, en documents de 7 de novembre de 1803 i 19 d'abril de 1804, va autoritzar l'esmentada commutació.

Aleshores, el 3 de juliol de 1804, es van posar en contacte amb l'administració de l'Hospital per exposar el Pla de la Convalescència. Van tenir diverses converses. Finalment es va acceptar l'esmentat Pla el 26 d'octubre de 1804.

Els marmessors ja havien aconseguit dues coses. El beneplàcit de l'autoritat Vaticana i la del propi Hospital. Faltava el permís de l'Arquebisbat i saber quin seria el capital del qual es pogués disposar. Hi havia molts deutes que gravaven l'herència. La cosa no va ser fàcil:

Mentre, els marmessors, el 18 de novembre de 1805, signaven una Escripura en la qual s'exposava tot el que feia referència a la Fundació. Deien que les dues terceres parts de les rendes es podrien destinar a l'Hospital de Santa Tecla per atendre els pobres malalts d'aquesta ciutat, i la tercera part restant s'aplicaria a misses i aniversaris en sufragi de l'ànima del testador.

Els marmessors manifestaven que el capital havia quedat reduït a 28 mil lliures catalanes, després de pagar unes càrregues que acreditaven uns prestadors de Barcelona, i també els treballs de l'escrivà i els honoraris de l'advocat que van intervenir en la redacció dels documents.

També diuen que l'administració d'aquesta Obra Pia estarà a càrrec dels senyors de l'Hospital i indiquen que a cada convalescent

"... no li falti diàriament para su manutención, donze onzas carn de carnero, diez y seis de pan, y el correspondiente vino, disponiéndolo, que tenga su puchero con arros, garvanzos, o verdura del mejor modo que considere más útil, extrahiendo de la cantidad referida de carne, la porción que se conceptue para la cena. Todo bajo la inteligencia que queda a la prudencia de los señores administradores de la Obra Pia, el variar este método, siempre que lo estimen conducente para su mejor gobierno, y perpetuidad, procurando conservarle en lo posible",

I com que tota fundació ha d'estar convenientment dotada, manifesten que destinen a aquest fi el capital que ha produït la venda d'unes finques de la Ciutat Comtal, el producte de la qual està a la Reial Caixa de Consolidació de Vals Reials.

Després solament quedaven dues qüestions: que l'Hospital acceptés la Fundació i que el rei es dignés redimir el capital entrat a l'esmentada Caixa. Segons es pot comprovar això va ser difícil.

Els predits marmessors testamentaris plantegen una amenaça. Indiquen a l'Hospital que, en el cas que aquesta institució no ho acceptés *"la revocan y anulan deixandola de tal forma que nunca pueda aprovechar al Santo Hospital ni a su Administración, ni dañar al Albaceazgo ni a su Administrador"*.

Per al cas que això arribi, funden aniversaris a l'església de Sant Miquel del Pla i misses per la seva ànima i la dels familiars.

Els rèdits líquids que resultin del capital, després de pagar les corresponents despeses, es podrien aplicar, una tercera part per misses i dues terceres parts per aniversaris.

El senyor notari preveu el que ordenava el R. Decret de 21 d'agost de 1795 sobre imposició i exacció del 15% dels béns que adquireixin les "mans mortes".

Segons les converses que després es van tenir, sembla que no hi havien prous diners.

A primers de l'any següent, el 29 de gener de 1806, va morir el canonge Fran-

cisco Botines. En el seu testament institueix hereu universal l'Hospital. Es calcula que els béns no baixaran de deu mil lliures.

A la sessió del 24 de febrer l'Hospital accepta l'herència i els càrrecs allí previstos.

Dos mesos més tard, el 25 d'abril del mateix any 1806, el marmessor testamentari del canonge Botines proposa a l'Hospital que, per tal d'assegurar el compliment dels càrrecs a l'acceptar l'herència, consignï censals dels novament creats i arrendaments de les finques, tot procedent dels rèdits de l'herència del canonge Josep de Vilallonga. Aquest canonge va morir l'11 d'agost de 1805 i va fer hereu universal dels seus béns l'Hospital.

El capital produït pels rèdits dels censals creats s'eleva a la quantitat d'unes nou mil lliures. El 25 d'abril, que es fes dita consigna a favor de la testamentària de Botines.

Després, el 6 de setembre, es va tornar a parlar de la Convalescència. S'acordà emprendre la construcció de la casa en el solar de l'Hospital que hi havia, tocant a la Casa de Recollides, amb façana al carrer de Sant Agustí. S'accepta fer-se dels rèdits de la marmosseria del canonge Botines. S'acorda que fra Geroni, frare caputxí, faci el pressupost i que l'enginyer Smith, director de les obres del moll "se servís donar son dictamen".

Uns dies després, el 12 de setembre de 1806, es creu necessari que un "perit hàbil dirigeixi la obra". A tal efecte "se anomena a Fr. Geroni de Mataró, religiós caputxí conventual de esta Ciutat".

Es fan gestions per portar "fusta bona de Tortosa", igual com s'havia fet en l'edificació de la Casa de Recollides cinquanta anys abans.

L'assentament de l'obra es va concedir al constructor Joseph Anton Gil. L'11 de novembre de 1806 es van autoritzar els vocals de l'Administració Rvnd. Bonaventura Font i Joseph Pallejà, per a la signatura de la corresponent escriptura.

Des d'aleshores no hem trobat cap més notícia sobre la Casa de Convalescència fins el 1816. Sembla que les obres es van reprendre però segurament no es van acabar del tot. Entremig hi va haver la guerra del Francès que ho degué entorpir.

Aquest any 1816 amb data 20 de febrer hi ha un document prou important. Es tracta d'una "redotació" per part dels marmessors del difunt Claver. Aquests ofereixen i consignen a favor de l'Hospital el capital i rèdits que ha produït la venda dels béns de l'esmentat testador que van entrar a la Reial Caixa de Consolidació d'aquesta ciutat. El capital era de 26.331 rals de velló equivalents a 448 lliures.

Amb motiu d'això diu l'Esctura notarial que "*considerando la ventaja que logra la Fundación con la indicada redotación, los Administradores del Hospital han condescendido aceptarla*".

Així s'acaba l'administració de l'"Albaceazgo" que, amb la transferència de tot als administradors de l'Hospital, aprova i accepta la primera Fundació de Convalescència amb aquesta redotació.

Van signar l'esmentada escriptura, lliurada pel notari Josep Maria Cortadellas, els marmessors, canonge i vicari General Manuel Llopis, el canonge síndic Domingo Sala, el canonge síndic Ventura Merés i els vocals de l'Administració de l'Hospital els canonges Joseph Prats i Ignasi Ribes, i els regidors Pedro Juan Canals i Joseph Antoni Vidal.

Dos anys després, el 1818, hi va haver un llegat d'un pescador. Miguel Boni, que disposa la quantitat de 1.200 lliures, per tal que des de l'1 de setembre els marmessors de la testamentària lliurin, per a la seva convalescència, dues pessetes, equivalents a 15 sous, a cada un dels malalts o malaltes paisans que surtin de l'Hospital.

Sembla que la construcció de la Casa de Convalescència finalment es va acabar l'any 1819. L'Hospital ja disposava plenament del capital i rèdits de l'herència i redotació del difunt Claver. L'hi havien transferit totes les competències. Disposava de diners. Llavors decidí acabar les obres. Era el 18 de juny de 1819 quan prenen aquest acord.

Després hi ha diverses notes que mereixen el seu interès.

El 23 de novembre de 1820, en ple règim polític lliberal, es demanà informació sobre la Fundació de la Convalescència.

El 13 de desembre de 1820 l'Hospital tenia com a fons de la Convalescència, 829 lliures. Com que aleshores s'estava construint un teatre al costat de l'Hospital, que després es diria "Principal", i es necessitaven diners, es va acordar deixar aquesta quantitat i que fos reintegrada quan es cobressin els rèdits d'alguns censos corresponents al crèdit públic.

El 28 de febrer de 1821 des de Barcelona la Contaduria de Crèdit Públic demanà les escriptures originals o còpies de la Fundació de Josep Claver.

El 29 d'agost de 1821, l'Hospital pren en qualitat de préstec del fons de Convalescència la quantitat de 104 lliures.

El 24 de desembre de 1821 és la data de la Llei de Ferran VII sobre el Reglament de Beneficència, en el qual es parla de l'hospitalitat pública i estableix que:

"Las Juntas Municipales de Beneficencia podrán establecer fuera de la población casas de Convalecencia, a las que se conducirán los convalescientes de Hospitales, previo el dictamen de los facultativos" (art. 116). "Las casas de convalecencia ya existentes dentro de los pueblos podrán quedar a juicio del gobierno habiendo oído a los Diputados Provinciales y Ayuntamientos respectivos" (art. 117).

El 7 de juny de 1830 s'acorda gestionar a Madrid el crèdit que aquest centre tenia amb la Caixa de Convalidació referent a la convalescència.

Després de tot això i de la intervenció de l'Estat en les fundacions i en particular amb les de Convalescència, va anar desapareixent aquell esperit fundacional que tenien. De tal manera que el mateix Hospital va destinar part del lloc que ocupava la Convalescència a l'internament de dones.

Nota: Està a la impremta el llibre *La Casa de Convalescència de l'Hospital de Tarragona*, editat per "Amics de l'Hospital", que recull una àmplia informació i documentació sobre aquest tema.

Comte de la cobrat, y pagat per lo ^{offic} Sr. D. D. Jph Prats Pbr. y Canonge de la Sta. Yofea Cath. de esta Ciutat de Tarragona alce de lo Sr. Adm. el Sr. Hosp. de dita Ciutat, com a encas. pagat el co. bro de las rendas de la Convalescencia del dit Hospital desde lo dia vint, y dos de Octubre de 1816 fino lo dia 3. de Nov. de 1820.

Carraga.

Primo en 22. Octubre 1816. he cobrat de Jph Roca Comissionat del Collegi de Adroquens de la Ciutat de Barcelona per ma del Collector Maurici Prats per dos terceras partes de la pensio de l'any 1810. per gracia de la xerant tercera part de 1811 y per la pensio de l'any 1815. 11/4 de 1953. del Camal se correspon per d. Collegi a la Casuacion, que s'inter dita partida de semana 1911 a 12 de que rebaxada la exaccio res:

.....	182a 96
Seg. en 21. de Agosto de 1817. rebut del dit Roca per ma del exporcat Maurici Prats per las dos terceras partes de la pensio de 1811. de tanta sis lliras dotse vob. y deu din. y per la pensio de 1816. 11/4 de 1953. de que rebaxada la exaccio sexta	
.....	182a 96
.....	<u>364a 19</u>

Text contingut en el llibre "Casa de Convalescencia" de l'Arxiu Històric de l'Hospital

Suma precedens	364 ^u 19
Item en 15. Juniol de 1818. Rebut del dit Roca per má del dit Maurici Prats. per las dos terceras parts de la pensió de 1812. 76 ^u 12910. y per la pensió de 1817. 114 ^u 1993. de que rebaxada la exacció	182 ^u 96
Item en 28. Juniol de 1819. Rebut del 2. ^o No. ca per má del dit Maurici Prats Col. lector per las dos terceras parts de la pensió de 1813. 76 ^u 12910. y per la pensió de 1818. 114 ^u 1993. de que rebaxada la exacció resta	182 ^u 96
Item en 28. de Octubre de 1820. Rebut del dit Roca per má de dit Maurici Prats Collector per dos pencions, lo es, el any 1819 y 1820. del sobredit Censal 229 ^u 1896. de que rebaxada la exacció resta	218 ^u 897
Item en 19. Octubre de 1820. Debut del credit publich segons una libranza expedida contra lo Comissionat Subalterm del credit publ. de Gerni pagats tots gastos	896 ^u 6910
	<hr/> 1842 ^u 1795

Demora de la.

Primo en 19. Juniol de 1816. se ha satisfet per tres tertos ordinarios de Caceres y un de extraordinari de dit any consta de recibo de n.^o 1

31^u 1098

Última precedent	31 ^{re} 1038.
Se ha pagat á Jofe Anton Sib. Mestre de Caras por lo preu por en las obras de la Convalescencia por la Distribucion de las peras contra se recibo en.º 2	473 ^{re} 9
Se en 10 de setiembre de 1819. se ha pagat por dos leños ordin.º de Caraxos contra se re- cibo en n.º 3.	15 ^{re} 153 ^{re}
Se ha pagat á Antoni Tomarino Mes- tre Suro por treballs de son Ofici en la convalescencia contra se recibo en n.º 4.	326 ^{re} 303
Se en 10 de 1 ^{bre} de 1819 pagat por un tenor de Caraxos á la Carnet en.º de Moya con- tra se recibo en n.º 5.	7 ^{re} 1798.
Se en 4 Abril de 1820. pagat al Mañá por obras de son Ofici en la Convalescen- cia contra se recibo en n.º 6.	85 ^{re} 1393
Se en 5. nov ^{bre} pagat á Magi Tomas M. de Carax por recompondre á la Convalescen- cia y la taulada contra se recibo de n.º 7.	61 ^{re} 798
Se en 5. nov ^{bre} de 1820 pagat á Anton Al- sina por los treballs de Suro en la con- valescencia.	3 ^{re} 1796
	<hr/> 1013 ^{re} 1291.
Carrega	1842 ^{re} 1794.
De carrega	1013 ^{re} 1294
Resta	829 ^{re} 534

Quedan vistos, y examinaty los prece-
dentes libros en que consta de son cas-
sach y de los importantes aquell mil yuit

centas quaranta dos lliuras dret sous
y cinch dínars y esta mil treze lliuras
doze sous y un dínar y per consequent
resta á favor de la Adm^o la suma de huit
centas vint y nou lliuras cinch sous y qua-
tre dínars las que en lo dia pñt se reu-
perat en calitat de reintegro á la Adm^o
del Hosp^o de pobres malalts de la pñt Ciu-
tat. Quedant corrents y aprobats los
pñts Comtes. Tarrag^a y Diciembre 13.^a
1820.

Manon Jelin Reg. Adm^o

Josep Vidal y Farriguera